Crossref
DOI-prefix: 10.26641

ISSN 1997-9665
INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER INTERNATIONAL CENTRE

MORPHOLOGIA

2026 • Volume 20 • Number 3

Electronic scientific journal of the Ukrainian public organization
"Scientific Society of Anatomists, Histologists, Embryologists and Topographic Anatomists of Ukraine"
Founded in 2007
Periodicity quarterly
Founders:
Dnipro State Medical University
Scientific Society of Anatomists, Histologists, Embryologists and Topographic Anatomists of Ukraine

Publisher: Dnipro State Medical University – ROR https://ror.org/0469ncz24
Media identifier: R40-07212

OPEN ACCESS

This is an open access journal under the Creative Commons CC BY 4.0 license, which allows other people to freely distribute the published work with a mandatory reference to the authors of the original works and the first publication of the work in this journal.

Certificated as scientific periodical and included in the List of scientific specialized editions of Ukraine in which the main results of scientific works in the field of medical and biological sciences may be published and have **category «B»** (Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine 2026.06.11 № 928).

Scientific profile of the journal **(cluster):** Biology, biotechnology, medicine and rehabilitation in specialties: E1 Biology and Biochemistry, I1 Dentistry, I2 Medicine, I6 Medical Diagnostics and Treatment Technologies.

Editor-in-chief

Tverdokhlib I.V. (Dnipro, Ukraine)

Editorial board

van Aken O. (Lund, Sweden), Appelhans O.L. (Odessa, Ukraine), Bondarenko I.M. (Dnipro, Ukraine), Bondarenko O.O. (Dnipro, Ukraine), Chelpanova I.V. (Lviv, Ukraine), Dzięgiel P.Z. (Wroclaw, Poland), Kovalchuk O.I. (Kyiv, Ukraine), Lugovskyj S.P. (Kyiv, Ukraine), Lutsyk O.D. (Lviv, Ukraine), Maievskyi O.Ye (Kyiv, Ukraine)., Medvediev M.V. (Dnipro, Ukraine), Mishalov V.D. (Kyiv, Ukraine), Podhorska-Okołów M.K. (Wroclaw, Poland), Shponka I.S. (Dnipro, Ukraine), Tumanskiy V.O. (Zaporizhzhia, Ukraine), Umemoto T. (Gainesville, USA), Zhang Ze (Quebec City, Canada).

Reviews, critical and research articles are reviewed using the Double-blind procedure. Journal publishes scientific works of morphologists and also morphological works of specialists in other fields.

Published and recommended for distribution via the Internet according to the decision of the Academic Council of Dnipro State Medical University (protocol № 4 Oct 22, 2026).
Signed for publishing on Oct 23, 2026. Conventional printed pages 17.

Address: editorial office of journal "Morphologia", 19 Sevastopolska Str., Dnipro, Ukraine, 49005.
Tel.: +380974584284. E-mail: morphology.ivt@gmail.com

Пастухова В.А., Ширай Т.В.
Динаміка варіабельності серцевого ритму у легкоатлетів під впливом активного вестибулярного навантаження
178

Приходько О.О., Рябенко Т.В.
Морфологічна трансформація селезінки щурів за умов дегідратації та регідратації
184

Сельський П.Р, Телев'як А.Т., Боймиструк І.І., Герман О.М.
Структурні зміни артерій та вен задніх кінцівок щурів при ішемії-реперфузії на фоні гострої крововтрати
190

Флекей П.П., Геник Т.Р., Галицька-Хархаліс О.Я.
Остеогенез кісток скелету щурів при адаптації до загального зневоднення організму
196

Цигикало О.В., Владиченко К.А.
Порівняльна морфологія пренатального розвитку нижніх сечових шляхів людини та свині свійської
201

Шкітак Я.Я., Корпусенко І.В., Шпонька І.С., Пославська О.В.
Аналіз складу лімфоїдного інфільтрату мінно-вибухових ран, оброблених різними хірургічними методами
209

Юрик Я.І., Кузів О.Є., Юрик І.І.
Особливості морфологічних змін печінки за умов гострого імобілізаційно-холодового стресу та закритої черепно-мозкової травми
219

Pastukhova V.A., Shirai T.V.
Dynamics of heart rate variability in track and field athletes under the influence of active vestibular load
178

Prykhodko O.O., Riabenko T.V.
Morphological transformation of the rat spleen under conditions of dehydration and rehydration
184

Selskyy P.R., Televiak A.T., Boymystruk I.I., Herman O.M.
Structural changes in the arteries and veins of rat hind limbs during ischemia-reperfusion accompanying acute blood loss
190

Flekey P.P., Henyk T.R., Halytska-Kharkhalis O.Ya.
Osteogenesis of rat skeletal bones during adaptation to systemic dehydration
196

Tsyhykalo O.V., Vladychenko K.A.
Comparative morphology of the prenatal development of the lower urinary tract in humans and domestic pigs
201

Shkitak Y.Y., Korpusenko I.V., Shponka I.S., Poslavska O.V.
Analysis of the composition of the lymphoid infiltrate in mine-blast wounds treated using various surgical methods
209

Yuryk Ya.I., Kuziv O.E., Yuryk I.I.
Features of morphological changes in the liver under conditions of acute immobilization-cold stress and closed traumatic brain injury
219

Методологія науки і освіти

Scientific and educational methodology

Бужанська П.М., Крамар С.Б.
Морфофункціональні основи сонного паралічу: нейроанатомічні механізми регуляції швидкого сну та їх клінічне значення
224

Налєскіна Л.А.
Етапи ремоделювання сучасної онкоморфології (перегортаючи сторінки минулого)
231

Приходько С.О., Гунас І.В., Залевський Л.Л., Очеретна Н.П., Булько І.В.
Імуногістохімічний аналіз: роль та основні етапи у дослідженні задніх рогів спинного мозку
241

Світлицький А.О., Чернявський А.В., Зінич О.Л., Чугін С.В.
Епоніми в анатомії скелета людини
246

Buzhanska P.M., Kramar S.B.
Morphofunctional basis of sleep paralysis neuroanatomical mechanisms of rapid eye movement sleep regulation and their clinical significance
224

Naleskina L.A.
Stages of remodeling modern oncomorphology (turning the pages of the past)
231

Prykhodko S.O., Gunas I.V., Zalevskiy L.L., Ocheretna N.P., Bulko I.V.
Immunohistochemical analysis: role and main stages in the study of the posterior horns of the spinal cord
241

Svitlitsky A.O., Chernyavskiy A.V., Zinych O.L., Chugin S.V.
Eponyms in anatomy of the Human Skeletal System
246

А.О. Світлицький
А.В. Чернявський
О.Л. Зінич
С.В. Чугін

Запорізький державний медико-фармацевтичний університет
Запоріжжя. Україна

Morphologia
2026;20(3):246-252

DOI: https://doi.org/10.26641/1997-9665.2026.3.246-252
Морфологія / Morphologia / Morfologìâ
ISSN 1997-9665

УДК:611.7:001.4-028.53

ЕПОНІМИ В АНАТОМІЇ СКЕЛЕТА ЛЮДИНИ

Svitlitsky A.O., Chernyavskiy A.V., Zinych O.L., Chugin S.V. ✉ Eponyms in anatomy of the Human Skeletal System.
Zaporizhzhia State Medical and Pharmaceutical University, Zaporizhzhia, Ukraine.

ABSTRACT. Background. Experience has shown that the exclusion of eponyms and eponymic terms from the International Anatomical Nomenclature in 1955 did not lead to their complete elimination from practical medicine, where they continue to be widely used, or from anatomical science in particular. Furthermore, the reinstatement of certain eponymic terms in the International Anatomical Terminology (*Terminologia Anatomica*) demonstrates their substantial scientific, practical, and historical significance, underscoring the relevance and expediency of this study. **Objective.** The aim of the study was to analyze eponymic terms pertaining to the anatomy of the human skeletal system in order to examine, systematize, and eliminate errors in their application. **Methods.** A systematic review literature search and selection were conducted independently by the authors in the PubMed, Scopus, and Cochrane databases using the keywords: "eponym", "anatomical terminology", "skeletal system", and "bones". Full-text articles in English and Ukrainian representing research with Level I–III evidence were included. **Results.** The analysis identified 9 eponymic terms associated with the skeletal system that were included in the first edition of the International Anatomical Nomenclature in Basel in 1895—Baseler Nomina Anatomica (BNA)—and are still encountered in domestic publications on human anatomy. A number of terms present in the BNA were entirely excluded from modern anatomical terminology; however, their Latin equivalents remain in the International Embryological Terminology (*Terminologia Embryologica*) and International Histological Terminology (*Terminologia Histologica*). Additionally, approximately 34 eponymic terms were identified that are reflected in modern *Terminologia Anatomica* and used in practical medicine and literature, but are absent from the Ukrainian edition of the international anatomical nomenclature. A number of terms used in domestic human anatomy textbooks are absent from the anatomical nomenclature, although their Latin equivalents are present in *Terminologia Histologica* (TH). All eponymic names, along with their descriptions, corresponding Latin terms, and information about the scientists after whom they were named, were systematized into groups in alphabetical order. Official Latin synonyms were identified for all eponymic terms. **Conclusions.** Despite the absence of eponyms in modern Ukrainian anatomical nomenclature, they continue to be widely used by researchers in anatomical literature and by physicians in clinical practice worldwide, making their further systematization relevant to prevent errors in their application.

Key words: eponym, International Anatomical Nomenclature, anatomical terminology, skeletal system, bones.

A.O. Svitlitsky 0000-0001-9603-4501; A.V. Chernyavskiy 0000-0002-3902-8081;
O.L. Zinych 0000-0001-7367-6472; S.V. Chugin 0000-0001-9278-3230
For correspondence: ✉ chugins108zp@gmail.com

© The Author(s) 2026. This is an open access article under the Creative Commons CC BY 4.0 license, which allows other people to freely distribute the published work with a mandatory reference to the authors of the original work and the first publication of the work in this journal.

Citation: Svitlitsky AO, Chernyavskiy AV, Zinych OL, Chugin SV. [Eponyms in anatomy of the human skeletal system]. Morphologia. 2026;20(3):246-52. Ukrainian
doi: https://doi.org/10.26641/1997-9665.2026.3.246-252

Отримано / Received: 28.09.2026
Рецензовано / Revised: 18.10.2026
Прийнято / Accepted: 23.10.2026
Опубліковано / Published: 02.11.2026

Вступ

Дане дослідження, присвячене епонімам в анатомії скелета людини, є послідовним продовженням більш ніж 15-річної наукової роботи співробітників кафедри анатомії людини, оперативної хірургії та топографічної анатомії ЗДМФУ, запо-

чаткованої професором, д. мед. н. М. А. Волошиним [1]. Вивчення епонімічних термінів у морфології доводить, що їх формальне виключення з Міжнародної анатомічної номенклатури (1955 р.) не змогло витіснити ці назви з остеологічної науки та клінічної практики. Відмова від епонімічних назв була обумовлена складнощами перекладу, відсутністю інформації про деяких вчених та некоректною транслітерацією деяких прізвищ [2]. Втім, кісткова система традиційно зберігає глибокий історичний пласт термінології, який продовжує активно використовуватися лікарями-клініцистами [3]. Реінтеграція низки епонімів до сучасної Terminologia Anatomica (TA) слугує найкращим доказом їхньої високої наукової, практичної та історичної значущості, роблячи запропонований аналіз остеологічних епонімів глибоко актуальним та своєчасним [4].

Мета

Провести аналіз епонімічних термінів в анатомії скелета з метою дослідження їх походження, класифікації та виключення помилок.

Матеріали та методи

Пошук та огляд літератури для систематичного аналізу здійснений авторами в базах даних PubMed, Scopus та Cochrane за ключовими словами «епонім», «анатомічна термінологія», «система скелета», «кістки» у повних текстах статей з рівнем доказовості I – III українською та англійською мовами.

Результати

У результаті дослідження, знайдено 9 епонімічних термінів, які пов'язані із системою скелета та були включені в першу редакцію Міжнародної анатомічної номенклатури в Базелі в 1895 році – Baseler Nomina Anatomica (BNA) [5]. Ці епоніми разом із сучасними еквівалентами з останньої редакції анатомічної термінології наведені в алфавітному порядку в табл. 1.

Таблиця 1

Епонімічні терміни та їх еквіваленти в анатомічних номенклатурах

№	Епонімічна назва	BNA (1895)	PNA (1955)	TA (2019) (в якості синонімів)
1	Бреше канали	Canales diploici [Brescheti]	Canales diploici	Canales diploici
2	Відія канал	Canalis pterygoideus [Vidii]	Canalis pterygoideus	Canalis pterygoideus
3	Гаймора пазуха	Sinus maxillaris [Highmori] (cavi nasi)	Sinus maxillaris	Sinus maxillae
4	Глазера щілина	Fissura petrotympanica [Glaseri]	Fissura petrotympanica	Fissura petrotympanica
5	Лісфранка горбок	Tuberculum scaleni [Lisfranci]	Tuberculum musculi scaleni anterioris	Tuberculum musculi scaleni anterioris
6	Пахіоні ямочки	Foveolae granulares [Pacchioni])	Foveolae granulares	-
7	Рівіна вирізка	Incisura tympanica [Rivini]	-	Incisura tympanica
8	Фаллопія канал	Canalis facialis [Fallopii]	Canalis facialis	Canalis facialis
9	Чівініні відросток	Processus pterygospinosus [Civinini]	Processus pterygospinosus	Processus pterygospinosus

Також, виявлено близько 34 епонімічних термінів, які відображені в сучасній ТА та використовуються в практичній медицині та літературі [6], але які відсутні в українській редакції міжнародної анатомічної номенклатури [7]. Низка термінів, що використовуються у вітчизняних підручниках анатомії людини [8], відсутні в анатомічній номенктатурі, втім їх латинські еквіваленти присутні в Міжнародній гістологічній термінології – Terminologia Histologica (TH) [9].

Всі епонімічні назви із описом, відповідним латинським терміном та інформацією про науковців, на честь яких вони названі, систематизовано по групах в алфавітному порядку.

1. ЗАГАЛЬНА ОСТЕОЛОГІЯ:

Беклара ядро – ядро окостеніння нижнього епіфіза стегна; з'являється у плода в останні 2 тижні внутрішньоутробного життя і служить одним з ознак доношеності плода.

П'єр Беклар (Beclard Pierre, 1785-1825) – французький хірург і анатом. Вивчав нормальну анатомію і ембріологію людини

Гаверса канал – канал в центрі остеона, містить кровоносні судини, нервові волокна і пухку сполучну тканину (*canalis centralis* - TH).

Клоптон Гаверс (Havers Clopton, 1650-1702) – англійський лікар і анатом. У 1691 році опублікував роботу «Нова остеологія або деякі нові спостереження щодо росту і живлення кісток», в якому описав центральний канал остеона [10].

Фолькмана канал – поперечні або косі канали в кістковій тканині, що з'єднують канали Гаверса між собою та з окістям (*canalis perforans* - TH).

Альфред Фолькман (Volkmann Alfred Wilhelm, 1800-1877) – німецький фізіолог, відомий працями з анатомії та фізіології нервовій системі, фізіології ока і руху крові, а також анатомії серцево-

судинної системи.

2. ЧЕРЕП:

Арнольда канал – непостійний отвір у великому крилі клиноподібної кістки між овальним та остистим отворами (*foramen petrosum* - ТА).

Фрідріх Арнольд (Arnold Friedrich; 1803-1890) – відомий німецький лікар, анатом та фізіолог. Він був почесним професором та завідувачем кафедри анатомії та фізіології в Університеті Гейдельберга [11].

Бертена кістки – тонкі кісткові пластинки, що знаходяться на передній поверхні тіла клиноподібної кістки (*concha sphenoidea* - ТА).

Жозеф Бертен (Joseph Exupere Bertin, 1712-1781) – французький анатом, фізіолог і лікар. Вивчав сечостатеву і кісткову систему [12].

Блюменбаха схил – нахилена внутрішня поверхня основної частини потиличної кістки за спинкою турецького сідла (*clivus* - ТА).

Йоганн Фрідріх Блюменбах (Johann Friedrich Blumenbach, 1752-1840) – відомий німецький анатом, антрополог і натураліст; доктор медицини, професор.

Бреше канали – кісткові канали в губчастій речовині кісток склепіння черепа, в яких проходять диплоїчні вени (№ 1, табл. 1).

Жільбер Бреше (Breschet Gilbert, 1784-1845) – французький анатом, член Королівської шведської академії наук. Займався вивченням анатомії кісткової системи, органів слуху і рівноваги, кровоносної системи [13].

Везалія отвір – непостійний малий отвір у основі черепа, розташований у великому крилі клиноподібної кістки (*foramen venosum* - ТА).

Андреас Везалій (Andreas Vesalius, 1515-1564) – фламандський професор хірургії й анатомії. Засновник сучасної анатомії, роботи якого ґрунтувалися на препаруванні людських тіл [14].

Відія канал – канал крилоподібного відростку, який веде від рваного отвору до крило-піднебінної ямки (№ 2, табл. 1).

Відіус Відус (Vidius Vidus, 1500-1569) – італійський анатом і хірург епохи Відродження, перекладач медичних трактатів Гіппократа та Галена на латину [15].

Вітнала горбок – горбок на очній поверхні лобового відростка виличної кістки (*tuberculum marginale* - ТА).

Семюел Вітнал (Whithnall Samuel Ernst, 1876-1950) - англійський анатом. Вивчав варіантну анатомію опорно-рухового апарату людини.

Вормія кістки – додаткові кістки черепа, що утворюються по ходу швів та в ділянках тім'ячок (*ossa suturalia* - ТА).

Оле Ворм (Worm Ole, 1588-1664) – данський анатом, професор анатомії на медичному факультеті Копенгагенського університету. Всесвітню популярність отримала його колекція диковинок [16].

Гаймора пазуха – найбільша з приносових пазух, розташована в тілі верхньої щелепи (№ 3, табл. 1).

Натаніель Гаймор (Nathaniel Highmore, 1613-1685) – англійський хірург і анатом. Відомий численними дослідженнями в галузі ембріології [17].

Генле ость – дрібний кістковий виріст на верхньозадньому краю зовнішнього слухового проходу (spina suprameatica - ТА).

Фрідріх Густав Генле (Friedrich Gustav Jakob Henle; 1809-1885,) – німецький патологоанатом і фізіолог, відомий відкриттям петлі в нефроні нирки [18].

Гіртля канал – це варіантивний отвір у черепі людини, розташований у шві між кам'янистою частиною скроневої кістки та великим крилом клиноподібної кістки для проходження малого кам'янистого нерва (*foramen sphenotemporale* - ТА).

Йозеф Гіртль (Josef Hyrtl; 1810-1894) — австрійський анатом і лікар. Автор «Словника топографічної анатомії», який вважається одним із найвизначніших підручників з анатомії XIX століття [19].

Глазера щілина – простір між барабанною частиною скроневої кістки і краєм даху барабанної порожнини, місце виходу барабанної струни (№ 4, табл. 1).

Йоганн Глазер (Glaser Johann Heinrich, 1629-1675) – швейцарський лікар і анатом. Досліджував анатомію головного мозку і черепних нервів.

Ґете кістка – непостійна невелика парна кістка, розташована в передній частині твердого піднебіння (*premaxilla* - ТА).

Вольфганг Ґете (Johann Wolfgang Goethe, 1749-1832) – німецький поет і натураліст. Займався вивченням остеології та порівняльної анатомії [20].

Дорелло канал – дугоподібне кісткове утворення на верхівці скроневої кістки. У ньому проходять відвідний нерв, нижня кам'яниста пазуха та задня менінгеальна артерія.

Прімо Дорелло (Primo Dorello, 1872–1963) – італійський анатом. У 1939 році його було номіновано на Нобелівську премію з фізіології та медицини [21].

Інграсіаса крило - мале крило клиноподібної кістки (*ala minor* - ТА).

Інграссіаса виступ – ость клиноподібної кістки, загострена кісткова пластинка, якою закінчується велике крило клиноподібної кістки (*spina ossis sphenoidalis* - ТА).

Джованні Інграсіас (Giovanni Filippo Ingrassia, 1510-1580) – сицилійський лікар та анатом. Вважається засновником остеології. Першим описав третю вушну кісточку – стремінце [22].

Керкрінга кістка – варіантна додаткова кістка, розташована біля великого отвору потиличної кістки.

Теодор Керкрінг (Thomas Theodor Kerckring,

1638-1693) – голландський анатом та хімік. Основні наукові дослідження присвячував остеогенезу та першим описав судини судин [23].

Мак'юена трикутник – це важливий хірургічний орієнтир на бічній поверхні скроневої кістки, зверху та позаду від зовнішнього слухового отвору (*foveola suprameatalis* - ТА).

Вільям Мак'юен (Sir William Macewen; 1848-1924) – шотландський хірург, піонер сучасної хірургії мозку. Вважається батьком нейрохірургії. Розробив хірургічний метод лікування гнійних кіст скроневої кістки [24].

Меккеля ямка – заглиблення на передній поверхні піраміди скроневої кістки поблизу її верхівки (*impressio trigeminalis* - ТА).

Йоганн Фрідріх Меккель (старший) (Meckel Johan Friederich (senior), 1724-1774) – німецький анатом, учень Альбрехта Галлера. Відомий численними працями з анатомії периферичної нервової системи, особливо трійчастого нерва, ембріології.

Пахіоні ямки – округлі заглиблення різного розміру, розташовані на внутрішній пластинці кісток склепіння черепа по обидва боки від борозни верхньої стрілової пазухи (№6, табл. 1).

Антоніо Пахіоні (Pacchioni Antonio, 1665-1726) - італійський анатом і лікар, відомий дослідженнями топографії мозкових оболонок [25].

Рівіна вирізка – вирізка у верхній частині зовнішнього слухового проходу між великою та малою барабанними остями (№7, табл. 1).

Август Рівінус (August Bachmann; 1652-1723) – німецький лікар, анатом, ботанік та астроном. Першим описав малі протоки під'язикових слинних залоз.

Санторіні раковина – найвища носова раковина, непостійна тонка кісткова платівка медіальної стінки решітчастого лабіринту (*concha nasalis suprema* - ТА).

Джованні Санторіні (Giovanni Domenico Santorini, 1681-1737) – італійський анатом. Займався описовою анатомією людини, детально описав багато складних особливостей людського тіла [26].

Спікса ость – язичок нижньої щелепи, виступаючий внутрішній край нижньощелепного отвору (*lingula mandibulae* - ТА).

Йоганн Спікс (Spix Johannes Baptist, 1781-1826) – німецький анатом відомий роботами з порівняльної анатомії. У 1815 році опублікував роботу з порівняльної анатомії черепа [27].

Стенона канал – різцевий канал, непарний кістковий канал, що починається різцевим отвором і відкривається на нижній поверхні твердого піднебіння (*canales incisivi* - ТА).

Нільс Стенсен (Stenon (Stensen) Niels, 1638-1686) – данський анатом, геолог і палеонтолог. Займався вивченням анатомії м'язів, головного мозку, кісткової системи.

Тарена щілина – розтвір каналу великого кам'янистого нерву, розташований на передній поверхні кам'янистої частини скроневої кістки (*hiatus canalis nervi petrosi majoris* - ТА).

П'єр Тарен (Pierre Tarin, 1725-1761) – французький лікар і анатом. У 1750 році опублікував монографію, присвячену описовій анатомії головного мозку.

Фаллопія канал – канал лицьового нерву, що проходить через скроневу кістку від внутрішнього слухового проходу до шилосокоподібного отвору (№8, табл. 1).

Габріель Фаллопій (Gabriele Falloppio, 1523-1562) – італійський анатом. Завідував кафедрами анатомії в університетах Феррарі, Пізі і Падуї, практикував хірургію [28].

Хушке отвір – аномальний отвір у передньонижній стінці кісткової частини зовнішнього слухового каналу, який виникає через неповне зростання барабанної пластинки скроневої кістки в процесі розвитку *(foramen tympanicum).*

Хушке Еміль (Emil Huschke; 1797-1858) – німецький анатом, ембріолог . Зробив значний внесок в розвиток порівняльної анатомії [29].

Чівініні відросток – непостійний відросток на латеральній пластинці крилоподібного відростка клиноподібної кістки, що утворюється внаслідок окостеніння крилоостистої зв'язки **(**№9, табл. 1).

Філіп Чівініні (Civinini Filippo, 1805-1854) – італійський анатом. Професор анатомії, хірургії та патології. Займався вивченням особливостей будови і розвитку кісткової системи людського тіла

Якобсона канал – барабанний каналець в кам'янистій частині скроневої кістки (*canaliculus tympanicus inferior* - ТА).

Людвіг Якобсон (Jacobson Ludwig Levin, 1783-1843) – данський хірург і анатом. Проводив дослідження в області порівняльної анатомії підшлункової залози, наднирників, лімфатичної системи, а також в області фізіології, хімії, ембріології.

3. ХРЕБТОВИЙ СТОВП ТА СКЕЛЕТ ГРУДНОЇ КЛІТКИ:

Лісфранка горбок – горбок переднього драбинчастого м'язу, який проходить уздовж медіального краю першого ребра (№5, табл. 1).

Жак Лісфранк (Jacques Lisfranc de St. Martin, 1790-1847) – французький гінеколог і хірург. Винайшов багато методів, в тому числі видалення прямої кишки, ампутацію шийки матки та інші [30].

Луї (Людовика) кут – кут між рочкою та тілом грудини (*angulus sterni* - ТА).

П'єр Луї (Pierre Louis Charles Alexandre, 1787-1872) – французький лікар. Вважався визнаним авторитетом в діагностиці і лікуванні захворювань легень [31].

Шассеньяка горбок – сонний горбок, сильно розвинений передній горбок поперечного

відростка VI шийного хребця (*tuberculum caroticum* - ТА).

Шарль Шассеньяк (Chassaignac Charles Marie Edouard, 1805-1879) – французький хірург і анатом. Вивчав загальні питання анатомії. Відомі його роботи з анатомії нервів, їх розподілу в м'язах.

4. КІСТКИ ВЕРХНЬОЇ ТА НИЖНЬОЇ КІНЦІВОК:

Боделока діаметр – зовнішня кон'югата, відстань від між п'ятим поперековим і першим крижовим хребцями до верхнього краю лобкового симфізу жіночого тазу (*conjugata externa* - ТА)

Жан Луї Боделок (Jean-Louis Baudelocque; 1745-1810) – французький акушер-гінеколог та хірург. Автор фундаментального керівництва з акушерства. Ввів методику вимірювання жіночого тазу, що застосовується по сьогодні [32].

Вебера горбок – малий горбок на передній поверхні проксимального кінця плечової кістки (*tuberculum minus* - ТА).

Ернст Вебер (Ernst Heinrich Weber; 1795-1878) – німецький психофізіолог та анатом. Автор фундаментальних робіт з порівняльної та мікроскопічної анатомії.

Везалія кістка – додаткова кістка заплесни, що утворюється при відокремлення горбистості V плеснової кістки (*ossa sesamoidea manus* - ТА).

Андреас Везалій (Andreas Vesalius, 1515-1564) – див. вище.

Жерді горбок – кісткове підвищення, розташоване на передньо-бічній поверхні верхнього кінця великогомілкової кістки (*tuberculum tractus iliotibialis* - ТА).

П'єр Жерді (Gerdy Pierre Nicolas, 1797-1856) – французький лікар, анатом і патолог. Відомі його роботи в області топографічної анатомії і хірургії.

Лістера горбок – кісткове випинання на тильній поверхні дистального кінця променевої кістки (*tuberculum dorsale radii* - ТА).

Джозеф Лістер (Joseph Lister; 1827-1912) – видатний англійський хірург та патологоанатом. Вважається «батьком» сучасної антисептики та асептики в хірургії [33].

Нокса отвір – аномальний отвір над внутрішнім виростком плечової кістки.

Нокс Роберт (Knox Robert, 1791-1862) – англійський лікар. Займався переважно описовою анатомією кісткової системи людини [34].

Розера-Нелатона лінія – це уявна лінія на тазу, що з'єднує передню верхню ость клубової кістки і сідничний горб.

Огюст Нелатон (Auguste Nélaton; 1807-1873) – французький лікар і хірург. Зробив вагомий внесок у хірургію органів малого тазу та черевної порожнини, зокрема винайшов перший м'який гумовий катетер.

Штіди відросток – подовжений латеральний горбок заднього відростка надп'яткової кістки (*processus posterior ossis tali* - ТА).

Людвіг Штіда (Christian Hermann Ludwig Stieda; 1837-1918) – німецький анатом, гістолог та антрополог. Професор анатомії в Кенігсберзькому університеті [35].

Висновки

1. В результаті дослідження всіх офіційних редакцій анатомічної номенклатури, словників та підручників з анатомії та спеціалізованої клінічної літератури виявлено 43 епоніми, пов'язаних з скелетом людини. Зазначені терміни наведені в ТА, втім тільки 9 з них були представлені в Baseler Nomina Anatomica.
2. Незважаючи на відсутність епонімів в сучасній український анатомічній номенклатурі, вони продовжують широко використовуватися науковцями в анатомічній літературі та лікарями в клінічній практиці у всьому світі, що робить актуальним їх подальшу систематизацію для попередження виникнення помилок в їх використанні.

Перспективи подальших розробок

Планується продовжити проведення детальної систематизації епонімів та епонімічних назв.

Інформація про конфлікт інтересів

Потенційних або явних конфліктів інтересів, що пов'язані з цим рукописом, на момент публікації не існує та не передбачається.

Інформація про фінансування

Це дослідження не отримувало спеціального гранту від жодної фінансової установи у державному, комерційному чи некомерційному секторах.

Літературні джерела
References

1. Svitlitsky AO, Chernyavskiy AV, Matvieishyna TM, Shcherbakov MS, Zinych OL, Chugin SV. [Eponyms in anatomy of human urinary and genital systems]. Morphologia. 2025;19(3):211-7. Ukrainian. doi: 10.26641/1997-9665.2025.3.211-217

2. Sanders KA, Taylor AM. What does it mean? Translating anatomical language to engage public audiences. Anat Sci Educ. 2025;18(12):1329-36. doi: 10.1002/ase.70007.

3. Alalade AF, Mensah E, Morosanu CO, Kumar A, Gurusinghe NT, Roberts GA. Skull Base Neurosurgery Eponyms: A Review of Notable Anatomical Landmarks. World Neurosurg. 2022;168:26-42. doi: 10.1016/j.wneu.2022.09.060.

4. FIPAT. Terminologia Anatomica. 2nd ed.

FIPAT.library.dal.ca. Federative International Programme for Anatomical Terminology, 2019.

5. Portus R.M. [Dictionary-reference book on clinical anatomy - Russian-Ukrainian-Latin]. Zaporozhzhia: Poligraf; 2005. 560 p. Ukrainian.

6. Schünke M, et al. General Anatomy and Musculoskeletal System (Thieme Atlas of Anatomy). 4th ed. New York: Thieme; 2024.

7. Cherkasov VG, Bobrik II, Guminsky YY, Kovalchuk OI, authors; Cherkasov VG, editor. [International anatomical terminology (Latin, Ukrainian, Russian and English equivalents)]. Vinnytsia: Nova Knyha; 2010. 392 p. Ukrainian.

8. Golovatsky AS, Cherkasov VG, Sapin MR. Anatomiia liudyny [Human anatomy]. Vol. 1. 10th ed. Vinnytsia: Nova Knyha; 2025. 368 p. Ukrainian.

9. Terminologia histologica: International terms for human cytology and histology. Philadelphia, PA: Lippincott Williams and Wilkins; 2009. 470 p.

10. Reisinger AG, Pahr DH, Zysset PK. Principal stiffness orientation and degree of anisotropy of human osteons based on nanoindentation in three distinct planes. J Mech Behav Biomed Mater. 2011;4(8):2113-27. doi: 10.1016/j.jmbbm.2011.07.010.

11. Larner AJ. Friedrich Arnold (1803-1890). J Neurol. 2025;272(10):702. doi: 10.1007/s00415-025-13461-x.

12. Mezzogiorno A, De Santo NG, Bisaccia C, Di Iorio B, Cirillo M, Savica V, Ricciardi B, Menditti D, Richet G. Exupère-Joseph Bertin (1712-1781) and his description of the "petits siphons recourbez" (Henle's loops, a century earlier). J Nephrol. 2013;26(22):93-8. doi: 10.5301/jn.5000374.

13. Nathoo N, Caris EC, Wiener JA, Mendel E. History of the vertebral venous plexus and the significant contributions of Breschet and Batson. Neurosurgery. 2011;69(5):1007-14; discussion 1014. doi: 10.1227/NEU.0b013e3182274865.

14. Shotwell RA. Animals, Pictures, and Skeletons: Andreas Vesalius's Reinvention of the Public Anatomy Lesson. J Hist Med Allied Sci. 2016;71(1):1-18. doi: 10.1093/jhmas/jrv001.

15. Bahşi İ. Life of Guido Guidi (Vidus Vidius), who named the Vidian canal. Childs Nerv Syst. 2020;36(5):881-4. doi: 10.1007/s00381-018-3930-7.

16. Alter NE, Rogers JL, Puc M, Hoang A, Galdyn I, Bonfield CM, Pontell M, Golinko M. Wormian bones: expanded differential diagnosis and implications for abnormal head shape in infancy. Childs Nerv Syst. 2026;42(1):3. doi: 10.1007/s00381-025-06978-z.

17. Lovász K. Nathaniel Highmore eredeti leírása az arcüreg anatómiájáról 1651-ből [Nathaniel Highmore's 1651 Description of the Anatomy of the Maxillary Sinus]. Orv Hetil. 2026;167(9):359-366. Hungarian. doi: 10.1556/650.2026.HO2860.

18. Maheshwari P, Parveen S, Kawatra R, Ashraf S, Perwin N. A Case Series of Positional Variations in the Spine of Henle: A Surgical Conundrum. Indian J Otolaryngol Head Neck Surg. 2023;75(4):4190-3. doi: 10.1007/s12070-023-04017-4.

19. Essibayi MA, Bangash AH, Altschul DJ, Baker A. The foramen of Hyrtl: a neuroanatomical legacy. J Neurosurg. 2026;145(2):543-51. doi: 10.3171/2025.11.JNS243267.

20. Holm-Hadulla RM, Roussel M, Hofmann FH. Depression and creativity - the case of the German poet, scientist and statesman J. W. v. Goethe. J Affect Disord. 2010;127(1-3):43-9. doi: 10.1016/j.jad.2010.05.007.

21. Eggerstedt M, Dua SG, Varelas AN, Bhabad SH, Batra PS, Tajudeen BA. Enlargement of Dorello's Canal as a Novel Radiographic Marker of Idiopathic Intracranial Hypertension. J Neurol Surg B Skull Base. 2020;81(3):232-6. doi: 10.1055/s-0039-1688783.

22. Noussios G, Chouridis P, Kostretzis L, Natsis K. Morphological and Morphometrical Study of the Human Ossicular Chain: A Review of the Literature and a Meta-Analysis of Experience Over 50 Years. J Clin Med Res. 2016;8(2):76-83. doi: 10.14740/jocmr2369w.

23. Patel M, Wingfield H, Tubbs RS. Theodor Kerckring (1638-1693) and his contributions to describing fetal development and craniospinal malformations. Childs Nerv Syst. 2019;35(2):199-200. doi: 10.1007/s00381-018-3732-y.

24. Shah MH, Awuah WA, Adebusoye FT, Ahluwalia A, Tan JK, Atallah O. Sir William Macewen (1848-1924): Pioneering the Field of Neurosurgery with Early Breakthroughs in Tumor Resection. World Neurosurg. 2024;189:132-7. doi: 10.1016/j.wneu.2024.06.006.

25. de Macedo BA, Kim DK, Burkett BJ, Oien MP, Farnsworth PJ, Johnson-Tesch BA, Madhavan AA, Mark IT. Massive arachnoid granulation in the transverse sinuses on CT myelogram. Radiol Case Rep. 2025;20(6):2682-4. doi: 10.1016/j.radcr.2025.02.061.

26. Ghosh SK. Giovanni Battista Morgagni (1682-1771): father of pathologic anatomy and pioneer of modern medicine. Anat Sci Int. 2017;92(3):305-12. doi: 10.1007/s12565-016-0373-7.

27. Rusu MC, Stănescu AG, Stancu AI, Stăncioiu IM, Stăncioiu IE. The mandibular lingula (spine of Spix) in contemporary research: A comprehensive critical review of global morphological variations and clinical implications. Ann Anat. 2026;266:152844. doi: 10.1016/j.aanat.2026.152844.

28. Bayraktar E, Nteli Chatzioglou G, Gayretli Ö. The life of Gabriele Falloppio (1523-1562) and his contributions to medical terminology. Childs Nerv Syst. 2023;39(6):1445-7. doi: 10.1007/s00381-022-05626-0.

29. Hasani M, Haghnegahdar A, Khojastepour

L, Golbahar Haghighi MJ. Determining the existence of the foramen of Huschke in patients with temporomandibular joint disorders using cone beam computed tomography: retrospective cohort study. BMC Med Imaging. 2022;22(1):145. doi: 10.1186/s12880-022-00850-1.

30. Welck MJ, Zinchenko R, Rudge B. Lisfranc injuries. Injury. 2015;46(4):536-41. doi: 10.1016/j.injury.2014.11.026.

31. Best M, Neuhauser D. Pierre Charles Alexandre Louis: master of the spirit of mathematical clinical science. Qual Saf Health Care. 2005;14(6):462-4. doi: 10.1136/qshc.2005.016816.

32. de l'Aulnoit AH, Drouin E. Controversy over caesarean delivery in late 18th- and early 19th-century France: Jean-François Sacombe and the Anticaesarean School. J Gynecol Obstet Hum Reprod. 2026:103289. doi: 10.1016/j.jogoh.2026.103289.

33. Michaleas SN, Laios K, Charalabopoulos A, Samonis G, Karamanou M. Joseph Lister (1827-1912): A Pioneer of Antiseptic Surgery. Cureus. 2022;14(12):e32777. doi: 10.7759/cureus.32777.

34. Jenkins B. The platypus in Edinburgh: Robert Jameson, Robert Knox and the place of the Ornithorhynchus in nature, 1821-24. Ann Sci. 2016;73(4): 425-41. doi: 10.1080/00033790.2016.1230783.

35. Ogut E. The Stieda process of the talus: the anatomical knowledge and clinical significance of an overlooked protrusion. Bull Natl Res Cent. 2022;46:280. doi: 10.1186/s42269-022-00968-w.

Світлицький А.О., Чернявський А.В., Зінич О.Л., Чугін С.В. Епоніми в анатомії скелета людини.

РЕФЕРАТ. Актуальність. Як показав досвід, виключення епонімів та епонімічних термінів з Міжнародної анатомічної номенклатури у 1955 році не призвело до їх повного виключення як з практичної медицини, де вони продовжують широко використовуватися, так і з анатомічної науки зокрема. Більш того, повернення деяких епонімічних термінів у Міжнародній анатомічній термінології – Terminologia anatomica, свідчить про їх велику наукову, практичну та історичну значущість, що підтверджує актуальність та доцільність запропонованого дослідження. **Метою** дослідження стало провести аналіз епонімічних термінів анатомії скелета людини з метою їх вивчення, систематизації та виключення помилок. **Методи**. Пошук і відбір літератури для систематичного огляду проведений авторами незалежно в базах даних PubMed, Scopus та Cochrane за ключовими словами «епонім», «анатомічна термінологія», «система скелета», «кістки», у повних текстах статей англійською та українською мовами за результатами досліджень з рівнем доказовості I – III. **Результати.** В результаті аналізу знайдено 9 епонімічних термінів, які пов'язані із системою скелета і були включені в першу редакцію Міжнародної анатомічної номенклатури в Базелі в 1895 році – Baseler Nomina Anatomica (BNA) – та досі зустрічаються у вітчизняних виданнях з анатомії людини. Низка термінів, що зустрічаються в BNA були зовсім виключені із сучасної анатомічної термінології, втім їх латинські еквіваленти присутні в Міжнародній ембріологічній – Terminologia Embryologica – та Міжнародній гістологічній – Terminologia Histologica – термінологіях. Також, виявлено близько 34 епонімічних термінів, які відображені в сучасній ТА та використовуються в практичній медицині та літературі, але які відсутні в українській редакції міжнародної анатомічної номенклатури. Низка термінів, що використовуються у вітчизняних підручниках анатомії людини, відсутні в анатомічній номенктатурі, втім їх латинські еквіваленти присутні в Міжнародній гістологічній термінології – Terminologia Histologica (TH). Всі епонімічні назви із описом, відповідним латинським терміном та інформацією про науковців, на честь яких вони названі, систематизовано по групах в алфавітному порядку. Для всіх епонімних термінів були знайдені офіційні латинськи синоніми. **Підсумок**. Незважаючи на відсутність епонімів в сучасній український анатомічній номенклатурі, вони продовжують широко використовуватися науковцями в анатомічній літературі та лікарями в клінічній практиці у всьому світі, що робить актуальним їх подальшу систематизацію для попередження виникнення помилок в їх використанні.

Ключові слова: епонім, Міжнародна анатомічна номенклатура, анатомічна термінологія, система скелета, кістки.

Внески авторів:

Світлицький А.О. – концепція та дизайн дослідження; збір даних; аналіз та інтерпретація даних; написання статті.

Чернявський А.В. – збір даних; аналіз та інтерпретація даних; написання статті.

Зінич О.Л. – збір даних; аналіз та інтерпретація даних.

Чугін С.В. – збір даних; редагування статті; остаточне затвердження статті.